

Francis Bacon

A régiek bölcsességéről (De sapientia veterum)

A szfinx, avagy a tudomány (Sphinx sive scientia)

Szophoklész

Oedipus király

Fordította: Babits Mihály

SZEMÉLYEK

OEDIPUS

PAP

KREON

THÉBAI AGGOK KARA

TIRESIAS

IOKASTÉ

HÍRNÖK

PÁSZTOR

HÍRMONDÓ

Bemutatták a Kr. e. 420-as évek elején

<http://mek.niif.hu/00500/00502/00502.htm>

*

Nyugat · / · 1931 · / · 1931. 16. szám · / · Figyelő
Németh László: Babits Oedipus-fordítása

Vannak költők, akik nem tűrnek karót maguk mellett s vannak, akik karókon futnak fölfelé. Ezek a támaszra szoruló költők sokszor nagyon is gazdagon burjánzó, buja életerejű szellemek; a karó ép arra való, hogy levegőhöz juttassa, kifeszítve tartsa ezt a gazdagságot, mint a kerítés léce a vadszőlőt. Babits Mihály műveiben is van valami a lécnak és vadszőlőnek ebből az összekapaszkodásából. A lécnél: költeményeiben, regényeiben az idegen példa, átvett forma, tanulmányaiban egy-egy ürügymű, ürügy-jelenség, amelyhez hozzábogozódik; míg a vadszőlő: egyéniségének anarchikus befutó ereje, gondolatok, képek féktelen indázása, valami vad vegetációs nyugtalanság.

Az ilyen költőt mindenkinél jobban vonzza a műfordítás, noha mindenkinél nehezebb «hű» műfordítónak lennie. Tóth Árpád az ő kismesteri objektív alázatával a született hű műfordító. Babits Mihályt inkább heroikus műfordítónak lehetne nevezni. Ő már-már mint büntetést mér magára a fordítás nehézségét, s a legfeszesebb formai és értelmi hűség követelményét dobja kényszerzubbonyul a műfordítóban feszengő költőre. Betartott ritmus és követett értelem azonban lemálló rongy a szókeverés ellenállhatatlan, egyéni kényszere fölött. Apró repedésekből hasadások válnak, a zubbony itt is ott is fölszakad, s a Baudelaire- vagy Wilde-versből a legnagyobb pontosság ellenére is félreismerhetetlen Babits-vers feslik ki. A műfordító túl erős és túl különös egyéniség ahhoz, hogy forgójába ne szippantsa az idegen művet.

Költő legyen az, aki ezt a kitörő egyéniséget megfékezi. Csak egy Dantenak, Sophoklesnek sikerült magát erre az idegen természetekhez kapaszkodó s idegen természeteket mégis elviselni képtelen egyéniségre ráerőszakolnia. A Színjátékból nem lett Babits-vers; a hang, ha nem Dantéé, Babitsé sem: csengő rend és bontó nyugtalanság fogva fogják egymást, úgyhogy nem lehet őket szétfajteni. Az a mű azonban, mely Babitsban önnön költői természetét legtökéletesebben nyűgözte le, mégsem Dante, hanem Oedipus király.

Műalkotás, amelynél az egész világirodalom alig mutathat föl zártabbat, tökéletesebbet. Noha két keresztény évezred lázít a morálja ellen, megrendítő drámaisága alól ma sem szabadulhatunk ki. Az ember drámája, akit letaglóz a végzet. Az egymást követő jelenetek szinte számoltatják a csapásokat: egy, kettő, három: most hűledezve néz szét, most fölhorkan, most láthatatlan ellenfelét keresi, gyilkolni akar, a szeme vérbe borul, majd homályosodni kezd, itt meginog, ennél lerogy a földre. Mit vétett Oedipus? Megoldotta a talányt, hatalmas volt, bölcs és boldog. S a sors bebizonyítja neki, hogy hatalma, bölcsessége, boldogsága hiú látszat az

apagyilkosságtól és vérfertőzéstől szennyes valóság fölött. Az ember büszke az életére, melyet ő csinált magának; ez alatt a görcsösen tartott, boldog élet alatt azonban ott morajlik az istenek és véletlen kavarta igazabb élete, amely egy napon eltátja örvénytorkát. Az ember, aki bízik abban, hogy ő az, akinek tudja magát, elborzadva fullad bele az iszonyú igazságba. A sötét istenek és sötét véletlenek nem szívelik a hőst, aki kiszakadt a hatalmukból s pokoli leleménnyel szívják őt vissza hírnasukba. Oedipus király a tovább nem töményíthető pesszimizmus. Ugyanakkor a tovább nem töményíthető művészet is. Tökéletes, minden szeglet akusztikájával számoló fölépítés, a héroszi nyugalom mérsékelt pátosza, az időtlen kardalok örök emberi tűnődése és panasza zár ki ebből a műből minden mulandót, esetlegest. Fenséges keménységében szikrát hányó mű, melynek a művészi tökéletessége érezhetően összefügg a valósággal szembenező pesszimizmusával; mintha a fokozhatatlan művészi tökéletesség lenne az egyetlen edény, amelyet ez a borzalmas mondanivaló szét nem repeszt.

Ennek a műnek a görög szövegéből hatalmas szuggesztívó árad s aki ismeri Babits verseinek a «tremoló»-ját, meglepődik, micsoda vérátömlesztés történt itt, hogy a Nyugtalanság völgyének a vándorán ez a nyugodt fenség ennyire erőt vehetett. A muzsikusból szónok lett, a festőből szobrász, csak hogy mindenáron alkalmazkodjék a műhöz, amely megbűvölte. Sophokles minden sora külön test, nyelvi dombormű s Babits, a sorok ideges szaggatója, átveszi ezt a «reliefekben beszélő» méltóságot. Szívós filológiai hűséggel símul a szöveghez; nincs az a próza fordítás, amely az értelmi árnyalatokat (még a bonyolult ritmusu kardalokban is), kitartóbban üldözné. Csodát tesz itt a filológia, oly közel tapad a szóhoz, hogy a hangulatát is kiszívja. Orthodox fordítás a Babitsé, elmegy a Kazinczy álláspontjáig, aki előtt még a germanizmusok, gallicizmusok sem egész fordíthatatlan nyelvi egységek, hanem a nyelvben megrögzött egykor eleven képek, kapcsolatok, amelyeket a másik nyelv is utánozhat. Babits fordítói eredetisége épen a filológiai makacssága. Ha Ismenos «jósló hamvai»-ról vagy a hajóról beszél, amely semmit sem ér a «benne népes emberektől özvegyen», akkor azért oly ízesen magyar, mert szó szerint görög. Fordít, de sosem magyaráz. Mi a különbség a kettő közt, megérti, aki Babits Oedipusa mellé odateszi a Csikyét.

Az ő fordítása után szinte meg merném kockáztatni a paradoxont, hogy a fordítás annál leleményesebb, minél szolgálabb. Mégis tagadhatatlan, hogy sokszor ép a filológiai hűség lop be némi frivol ízt a fordításba. Egy szóról-szóra visszaadott kifejezés más ízt hagy a magyarban, mint a görögben, különösen, ha észreveszem, hogy a fordító archeológiai inyenckedésre használta ki a filológiahűséget. Ami a költőnél romlatlanul természetes volt, a műfordítónál fölényes raffineriává válik. S Babitsban megvan a hajlam, hogy a hűség örve alatt a maga ismert pedáns játékosságának is odadobjon egy kis csemegét. Ha ő Apollót «Phoebus ur»nak nevezi, az nem egészen ugyanaz, mint Sophokles "Foiboz anax"-a Sophoklesnél az ujonnan színrelépőket, de különösen a hirmondókat a színenvoltak mai fül számára kissé szokatlan részletezgető és helyzetisztázó dialógusokban faggatják ki. Babits minden hűsége ellenére sem állhatja meg, hogy ne éreztesse azt az archeológus-örömet, amelyet a párbeszédnek naiv méltóságában, patetikus pedantériájában talált.

Még feltűnőbben «rúg ki» a fordítóból a természet, ahol a Perikles-korabeli költő szavait élesen modern kifejezésekkel adja vissza. Az archeológia-inyenckedés ellentét rokona ez: a fordító a maga modernségét huszonnégy század távolából akarja hallani; (ha úgy tetszik: neológ inyenckedés). Sokszor csak egy árnyalat választja el ezeket a sorokat a fényesen bátor

megoldástól. Ha a kardal ti dei mecoreuein kérdését Babitsnál a kórus úgy fordítja maga ellen, hogy «mit ér ez a kórus?» s néhány sorral odébb azzal fenyegetőzik, «hogyan nem megyek én soha tisztelni már a föld szent köldökét», még örülök a sikerült merészségnek; amikor azonban mindjárt a dráma elején a bús esdeklők «lombjaival lombosan» jelennek meg Theba ifjai vagy később "h tw n bdiktwh exetai matazwn" sort mint «bántani botorul a Bánthatatlant» - adja vissza, nyilvánvaló, hogy a költő tulajdon modorába pottyant, Sophokles babitsizmusokat követ el.

A fordítás nagy önuralmához, az első sortól az utolsóig tartott költői feszültséghez, a kardalok tiszta és briliáns lírájához képest apró árnyalatok ezek, de engem érdekelnek, mert ezekben feszíti a fordító egyénisége a művet, ezekben folyik a fordítás izgató vérkeveredése; ezeken érzem meg, hogy mennyire lehetetlen fordítani s mégis mily gyönyörű ezt a lehetetlent megkísérteni. Oedipus király Babitsnak talán legszebb fordítása, több mint hű, izgalmas fordítás, ilyen Oedipusszal irodalmunkat ma csak ő tudja megajándékozni. Az eredetnél kissé lázasabb, színesebb, s kevésbé fenséges Oedipus király, de ép ezzel több is mint fordítás: egy heves modern lélek hódolata ez itt a modern irodalmi ideáloknál magasabb irodalmi ideálok előtt, aminthogy Babits egész költői pályája egy idegei mélyén maivá kárhozott költő önmagán vett diadalma, költőé, aki izgalmaktól reszkető ujjal, de mégis jó irányba mutat az állandó s legérdemesebb emberi felé.

*

Rövidítés-Olvasonapló

1. Szophoklész: Oidipusz

Oidipusz király országában is hasonló a helyzet mint a valóságban. Oidipusz prológoszából derül ki, hogy Thébaiban dögvész dúl, a városba fejetlenség dúl. A kétségbeejtő jelen a múltból fakad. Kreon azt a jóslatot kapja, hogy a járvány okozója Laiosz király gyilkosa, mint kiderül Oidipusz király, aki akkor már két évtizede ural-kodik. Oidipusz megigéri, mert kötelessége, hogy megkeresi Laiosz gyilkosát. A drámai konfliktus innen fakad és most nem két ellentétes egyéniségű ember megütközéséből. Oidipusz egyre közelebb kerül Laiosz gyilkosához. A drámának, tehát az adja meg sajátos, feszültségét, hogy a nyomozó és a keresett tettes ugyanaz a személy, így a konfliktus mindkét oldala egyetlen személyben jelent-kezik. Végül is a főhősnek kell rádöbbsennie saját borzasztó múltjára. A darab sajátos időszerkezete az ellentétes irányú mozgás az időben. Mialatt a cselekmény egyre halad előre az időben, úgy tárul elénk egyre részletesebben a múlt is. A dialógus egyszerre visz előre és visszafele. A cselekmény menetét késleltető mozzanatok lassítják. P Prológosz: Expozícó (bevezetés), drámai szituáció. A darab jelenideje csak néhány óra. A pusztító pestis miatt a nép Oidipushoz fordul segítségért. Hiszen már egyszer megmentette őket. Kreón jó hírhoz. Közben kiderül, hogy a királyt idegenben gyilkolták meg, kísérőit egy kivételével mind megöl-ték, talán útonállók,

gyilkosok ölték meg. Oidipusz megígéri, hogy felkutatja őket. Ez az első lépés Oidipusz saját romlása felé. P Paródosz: A kar aggódva kérdi, hogy mit tartalmaz isten üzenete, majd isteneket kérnek meg a járvány megállítására. (Athén, Apollón, Artemisz) Megkezdődik Oidipusz nyomozása. Oidipusz felszólítja a népet, hogy mindenről számoljanak be amit a gyilkosságról tudnak.. Megjelenik Teiresziász, aki a király ér-dekében nem hajlandó elmondani az igazságot. De addig rágalmazza Teiresziászt míg el nem mondja az igazságot, amit Oidipusz személyes támadásnak vél. A vád annyira homályos és talányos, hogy nem tudja elhinni. Egyre jobban kételkedik ab-ban, hogy Polübiosz az apja és Meropé az anyja. Ismét felderül valami a múltból. Laioszt nem saját fia ölte meg, mert ő csak há-rom napig élt, hanem ismaretlen rablók, egy hármass kereszttúton. Az idő és a hely egyezése szörnyű gyanút kelt Oidipuszban. Lehet, hogy ő a gyilkos. Egyetlen remé-nye, hogy ők többen voltak. Mindenképpen találkozni akar az egyetlen megmaradt tanuval. Miközben elmeséli lokasztének élete történetét, neveltetéséről, származásá-ról, a kereszttúti eseményekről. Ekkor jön egy késleltető mozzanat. Hírt kapnak Polübiosz haláláról. Ami azt jelenti Oidipusz számára, hogy apját nem fia ölte meg, aminek nagyon örül. Oidipusz mégsem mer hazamenni mert a jóslat másik fele még mindig rettegésben tartja. Újból folytatódik a múlt szövedékének fölfeslése, szétzúzva az előző örömhírt. A követ megnyugtatja Oidipuszt, hogy Polübiosz Meropé nem vér szerinti szülei. lokaszté most látja meg a szörnyű valót. A jóslat beteljesedett. Oidipusz azonban még mindig vak, nem lát semmit, most már csak származása iz-gatja, a város megmentésének érdeke egyre jobban elhalványul előtte. Félreérti lokasztét is. A kar sem lát tisztán, sőt örömtáncba kezd, mert lehet, hogy valamely isten szülötte. Elérkezünk a tetőponthoz, a katasztrófához. Megérkezik Laiosz szolgája. Kez-detben nem akar emlékezni semmire, vonakodika vallomástól, mivel rosszat sejt tudat-lanságot színlel. Mikor a szolgát erőszakkal kényszerítik a valoomástételre, bekövet-kezik a katasztrófa. Thébai királya egy pillanat alatt a szerencsés sorból szrencsétlen sorsba, a magasból a mélybe zuhan. A kar is gyászolja Oidipusz sorsát. Exodosz: Megoldás, végkifejlet. A második hínök számol be a palotában történtsörnyű eseményről. lokaszté felakasztotta magát. Oidipusz lokaszté kön-tösének kapcsaival szúrta ki saját szemeit, számûzi önmagát. Kommosz: A kar és Oidipusz egybefonódó gyászdala. Exodikon: A kar azonosulva a főhőssel egyes szám első személyben foglalja ősz-sze a tanulságot:

Vakon élni, nem kutatni a Sors titkait, nem lázadni ellene, hanem fájdalmasan beletörödni abba, ami megváltozhatatlan. Azt a felfogást, hogy az ember tehetetlen báb, játékszer a Sors kezében, legjobb vakon és és vaktában, mert így elviselhetőbb élni, nem a főszereplő, hanem más szereplők képviselik. Arra figyelmeztet, nincs he-lye semmiféle önámításnak, következetes bátorsággal kell szembenézni a valóság-gal., ne higgyünk a csalóka látszatnak, tépjük szét a hamis illúziókat. Teiresziász, bár sejtje az igazságot, meg akarja hagyni a főhőst vakságában., hiszen úgy is be fog következni, amit meggátolni nem lehet. Hasonlóképpen viselke-dik Laiosz szolgája is, jöllehet ő mindent tud, ő adta át annak idején Poübiosz pász-torának a gyereket, egyetlen szemtanuja volt a király halálának, s látta természetesen a gyilkost is. Oidipusz trónra lépése után elhagyta a királyi palotát. Húzódik a nyílt válaszoktól. Nem akar bajt okozni az új királynak. Csak a kényszernek engedve tesz vallomást. lokaszté próbál ellenszegülni a Sors akaratának, mert nem találja igaznak. Ezen a kar is megbotránkozik. Később mikor már rájön az igazságra esedezve kéri férjét, hagyjon fel a kutatással. Célja a közeledő katasztrófa elkerülése, a Sors akara-tának ellenszegülése. Főszereplő jellemzése: · Szophoklész Oidipusza más mint a mítoszé. · Ott menekült a végzet elől, itt szembenéz vele. · Ott meg akarta

változtatni sorsát, itt elé megy, vállalja. · Véletlen bűneiért is érzi a felelőséget, önmaga szabja ki saját büntetését. · Megalkuvásra, önámításra képtelen. · A városért, a közösségért fogott nyomozásba, s ezt saját katasztrófáját látva sem hagyta abba. · Az igazság kiderítése nemcsak saját származásának kiderítésére irányult, hanem uralkodói kötelessége is volt. Ezért áldozta fel önmagát. · Saját magát feláldozva megszűnt a büntetés, a rég várt erkölcsi világrend helyreállt.

A tragikum nagy emberi értékek elkerülhetetlen, visszafordíthatatlan pusztulá-sa. Ezért érezzük tragikusnak Oidipusz sorsát. Tragikus hős, átlagon felüli, de nem tökéletes (hirtelen harag, királyi gög, heveség), nem hibátlan jellem. Éppen ezért érezzük emberinek, hozzánk közel állónak

*

2. OIDIPUSZ KIRÁLY

Oidipusz, a Dagadtlábú a Szfinx idejében érkezett Thébába. Kadmos városát az oroszlántestű „szárnyas csodalány” tizedelte. A talány szörnye volt: s csak az válthatta meg tőle a várost, aki talányát meg tudta fejteni. Oidipusznak sikerült, s jutalmul kapta a királyságot s lokaszté királynő kezét, aki az utolsó Labdakida-király özvegye volt. Sokáig békében uralkodtak. Ekkor jött a dögvész: a nép esdeklést jelképező olajágakkal jelenik meg a király színe előtt. A pap a szószólójuk, aki elmeséli, hogyan pusztul a nép, és oltalomért esedezik. Oidipusz is elkeseredett, hogy tapasztalja a város romlását, együtt érez a szenvedőkkel, s ezért küldi el sógorát, Kreónt a pythói jóshelyre, hogy tudakolja meg, mi az oka a vésznek, s hogyan lehet orvosolni

Kreón azzal a hírral érkezik, hogy Laiosz király ismeretlen gyilkosa hozta a városra a fertőzést, s Oidipusz, aki népe boldogságát mindennél előbbrevalónak tartja, kiadja a parancsot a gyilkos felkutatására. „De én kutatni fogom őket újra most! /Méltán kívánja Phoebus és méltán te is, hogy a halottért ezt a gondot fölvegyük. / S méltó, hogy ebben én is társatok legyek, /bosszút vévén e földért és az istenért. ” Kiderül, hogy útonállók ölték meg Laioszt, s a kíséretéből csak egy pásztor maradt életben, ő látta a király gyilkosát. A nép megnyugodva távozik, hogy uralkodójuk mindent megtesz annak érdekében, hogy megszabadítsa őket a bajtól.

Oidipusz minden eszközt fel akar használni, hogy megtalálja a gyilkost, s megszabadítsa hazáját a pusztulástól. „Ki kell nyomozni! És mivel ma az enyém /a kormány, mely az ő kezében volt előbb, /enyém ágya, asszonyom lett asszonya, /és gyermekével testvér lenne gyermekem, ha nemzetségét nem szakítja meg a sors: /most, hogy a véres végzet a fejére hullt, /megvívom érte ezt a harcot, mint saját / atyámért vívnám, meg nem állít semmi sem, / míg nem tudom, ki ölte meg nagy Labdakosz /fiát...” Majd megátkozza a gyilkost. A vének kara szerint Teiresziasz tud majd segíteni, Oidipusz is hozzá fordul.

Jön a vak jós, de minden szava talányos és félelmetes: „0, jaj! keserves átok tudni azt, amit nemtudni jobb!” Oidipusz makacsul ragaszkodik az igazsághoz, s addig faggatja, amíg kénytelen lesz megmondani: „Azt mondom: a gyilkos, akit kutatsz, te vagy!” Oidipusz nagyon felháborodik ezen, s gúnyolni kezdi a jós vakságát. Teiresziasz válasza még jobban felkavarja: „S te nyomorult vagy, mert azt mondom rád, amit / mindenki nemsokára rád fog mondani. ” Oidipusz azt hiszi, hogy a jós Kreónnal összeesküvést szőtt ellene, s ezért áll elő ilyen kemény vádakkal. Teiresziasz megfejtí a rejtélyt, de az egyelőre túl súlyos és homályos: „Kimondom hát: az, akit hirdetsz és kutatsz / és fenyegetsz, mint Laiosznak gyilkosát, /az itt van! Még ma azt hiszik, hogy idegen / bevándorolt, de nemsokára thébai szülöttnek ismerik föl, s nem lesz öröme / a változásban, mert ki jól látott, vakon, / s ki gazdag volt, koldulva tapogatja majd / botjával útját ismeretlen földeken. / És kiderül, hogy önnön gyermekeinek / testvérük és atyjuk egyszerre, s hogy szülő anyjának fia s férje, apjának pedig /gyilkosa s ágy-utódja. ”

Feldúltan érkezik Kreón, értesült arról, hogy összeskűvéssel vádolja Oidipusz, felel a vádakra, s próbálja tisztázni magát, hanem a király hajthatatlan, s nem is száműzni akarja, de kivégeztetni. Ekkor lokaszté királynő jelenik meg, s tudni akarja, mi ez a heves vita, fivére védelmére kel a vének karával együtt. Megnyugtatóul, hogy Teiresziasz jóslata nem lehet igaz, egy régi jóslatot mesél, ami szintén nem teljesült be. „ Mert jóslat jött valaha Láioshoz -én / nem mondom, Apollótól, csak szolgáitól -, / hogy sorsa a gyermek kezétől veszni el, / aki tőlem és tőle majd születni fog. Lám pedig rablók ölték őt meg hír szerint, / egy hármass kereszttűt, ismeretlenek, / míg a fiát, ki életével harmadik / napig sem ért el, kitétette vad hegyen, / lába csuklóit gúzsba kötve szorosan. ”

Oidipusz döbbenet hallgatja, hogy Laiosz egy hármass kereszttűtnél ölték meg, nem sokkal azután érkezett a városba Oidipusz, s kíséretének egyetlen életben maradt tagja, amikor meglátta az új királyt, azért könyörgött, hogy ne kelljen az udvarban szolgálnia, inkább a mezőre ment. Oidipusz arról faggatta asszonyát, hogy milyen volt Laiosz, s amikor a személyleírás illett arra a férfiúra, akit a hármass kereszttűtnél megölt, rettenetes kétségbeesés fogja el. Arra kéri lokasztét, hogy hozassák az udvarba a pásztort, aki a gyilkosság szemtanúja volt. Csak egyetlen reménye maradt, hogy a szolga útonállókról beszélt, s nem egyről, ő pedig akkor egyedül volt.

lokaszté Apollónak mutat be áldozatot, hogy férje égre megnyugodhasson, ekkor egy idegen hírnök érkezik Korinthiszból, s Oidipuszt keresi. A királyné megtudja, hogy Oidipusz apja, Korithosz ura, Polübosz halott, erre megkönnyebbülten felsóhajt, nem lehet férje apja gyilkosa, hiszen az öregség gyúrta le. Amikor Oidipusz is értesül erről, hasonló megnyugvás fogja el. Az idegen hírnök egy örömhírt is közöl, így nyugodtan visszatérhet Korinthiszba, mert Loxias jóslata nem érvényes rá, mivel akiket eddig vér szerinti szüleinek hitt, azok valójában csak örökbe fogadták. A hírnök talált rá Kithairon erdős völgyei közt annak idején, akkor még pásztor volt. A kezei és lábai gúzsba voltak kötve, ő szabadította ki. Egy másik pásztortól kapta a gyermek Oidipuszt, aki Laiosz háza népéhez tartozott.

A király azonban nem nyugszik, keresteti azt a pásztort, aki odaadta Polübosz nemzetségének, s kiderül hogy ugyanaz, aki Laiosz király meggyilkolásának szemtanúja volt. lokaszté királynő már tudja a rettenetes igazságot, amit az egyébként éles eszű Oidipusz csak sejt, s arra kéri férjét, „ hogyha kedves életed, ezt ne kutassad! - Elég kín ez énnekem!” De hiába minden,

Oidipuszt nem lehet megállítani, mindenáron tudni akarja származása titkát. lokaszté kétségbeesetten rohan be a palotába.

Oidipusz bátran mondja: „Jöjjön, aminek jönnie kell! Meg akarom ismerni származásomat, ha koldus is!” Azt hiszi, lokaszté azért szaladt el, mert szégyellné férje alacsony származását. A vének kara isteni származást sejt, s így boldogan dalolnak. Ekkor megjelenik Laiosz pásztora, aki a csecsemő Oidipuszt átadta a korinthuszi pásztornak. Oidipusz nehezen tudja szóra bírni, végül a fenyegetésektől annyira megijed, hogy bevallja az igazságot, amely mindennél rettenetesebb. Kiderül, hogy az újszülött, akit megmentett, Laiosz király fia, akit egy szörnyű jóslat miatt kellett volna elveszejtenie a Kithairon oldalán, de abban bízott, hogy ha elviszik egy másik vidékre, akkor nem fog bekövetkezni e szörnyű végzet, de tévedett.

Rettenetes a felismerés: „ Ó, jaj, jaj! Minden tisztán napvilágra jő. / Oh, napvilág! ma utoljára látlak én. / Ott születtem, hol nem kellett, azt vettem el, / kit nem lehet, s megöltem, akit nem szabad!” A vének kara együtt érez a szenvedővel. Ezután a hírmondó jelenti, hogy lokaszté királynő öngyilkos lett, nem tudta elviselni a szörnyű bűnét, Oidipusz, amikor megpillantotta őt, aranycsatájával szúrta ki szemeit: „Nem láttátok, miben éltem én, /nem láttátok, mily rémségeket tettem én ”.

Ekkor feltárul a palota kapuja, s kilép rajta Oidipusz, kiszúrt szemeiből vér patakzik. Arra kéri Kreónt, hogy száműzze a városból, de ő ismét az istenekhez akar fordulni, hogy megtudja, mit tegyen. Oidipusz arról próbálja meggyőzni, hogy mennyire bízik benne, s végrendelkezik. Kéri, hogy lokasztét illő módon temesse el, a fiai sorsa miatt nem aggódik, mert azok tudnak magukról gondoskodni, de két leányát: Antigonét és Iszménét az oltalmába ajánlja. A két kislány elbúcsúzik apjától.

Oidipusz végrehajtja az ítéletet, s elhagyni készül a várost, mely az ő bűne miatt fertőződött meg, s ha elhagyja, megtisztul. „Nézzetek rám: Théba népe, itt a híres Oidipusz, / ki a Nagy Talányt megoldta, leghatalmasabb király, / minden polgár irigy szemmel leste boldogságomat: /s nézzétek, mily rettentő sors hullámába hulltam én! / Senki hát halandó embert, ki e földön várja még / végső napját, ne nevezzen boldognak, míg élete / kikötőjét el nem érte bánat nélkül, biztosan.”